

Trespon som kledning

En gammel teknikk med bruk av trespon for utvendig tekking av vegg og tak er i ferd med å komme til heder og verdighet igjen. I en nedlagt dørfabrikk i Hallingby utenfor Hønefoss har Elling Elsrud startet med produksjon av det særegne tekkingsmaterialet.

Av Dag Solberg

Tresponen kan levers med ulikt utformede ender og også med forskjellige profileringer, slik daglig leder Elling Elsrud ved Eilo Tre AS viser.

Aukrustsenteret og Rena leir (se august-utgaven) er kjente byggverk med denne type kledning. Interessen fra andre tar seg også opp, men foreløpig er produksjonen beskjeden.

Utvalgte materialer

I Roma skal trespon ha vært brukt til tekking på tak så langt tilbake som 200 år før Kristus. I Norge er denne form for tekking velkjent fra stavkirker. Den har også vært benyttet på hytter, og herfra kommer det vesentligste av etterspørselen i dag. Nedover i Europa har teknikken vært i bruk hele tiden, blant annet i Sveits og Tyskland.

Daglig leder av produksjonsbedriften Eilo Tre AS, Elling Elsrud, henter en stor del av trevirket som brukes fra egen gård ikke langt unna fabrikkene. Han bruker også seinvokst furu fra Sjøk og Langmorke allmenninger. Furu har en stor malmandel, såkalt kjerneved. Det er den midtre del av trestammen som gir det beste materialet for tresponproduksjonen.

På egen gård bruker han en gammel teknikk for å øke malmandelen i furutrærne. 4-5 år før de hugges, blir topp og kvister kuttet. Når treet så prøver å reparere den skade som er oppstått, økes malminholdet, og treet blir mer holdbart.

– Det er viktig å være nøye ved sorteringen av materialer, understreker Elsrud. – Gjennom hele prosessen blir materialene sortert manuelt slik at vi sitter igjen med kun det beste. Ser vi sprekker eller store kvister i materialet, sorteres dette bort. Tørkingen av materialetene før vi begynner å bearbeide dem, er også en viktig fase.

Sortering av materialer er noe man var mer nøye med tidligere, mener Elsrud. Han mener han særlig kan se det på gamle vinduer, der treet ofte var av beste kvalitet. I dag tror han trevirket farer gjennom maskinene uten den samme manuelle kontrollen.

Enkelt å bruke

Et stykke trespon er fra 35 til 60 centimeter langt og 10 til 12 centimeter bredt. Tykkelsen er kileformet fra 0,5 til 2,5 centimeter. Tresponen legges med omlegg slik at det går med i underkant av 40 sponfliser til hver kvadratmeter.

– Er det vanskelig å sette opp sponen?

– Nei, mener Elling Elsrud, – men det kreves nøyaktighet. Men begynner man riktig, bør det gå bra.

Elsrud antyder tidsforbruket ved å vise til en konkret jobb der han og to medhjelpere la et tak på 300 kvadratmeter i løpet av to lange dager. Men

han understreker at det er stor forskjell på å legge tak med rette vinkler i forhold til tak som skal tilpasses gradrenner, karnapper og andre uregelmessigheter. I slike tilfeller må man regne med å bruke vesentlig lenger tid, mener han.

– Men en tømrersvenn bør kunne legge trespon uten problemer?

– Det vil jeg tro skal gå greit.

Selv om Elling Elsrud har vært ute på byggeplasser for å legge trespon, så har han ingen umiddelbare planer om å bygge opp noen stab til å gjøre dette i større skala. Han satser i første rekke på selve produksjonen, og vil overlate til byggherren å finne folk som kan stå for monteringen.

Byggforsk har gitt ut et eget datablad som beskriver bruken av trykkimpregnert takspån, betegnet A 544.107.

Bruk på vegg er ikke så mye annerledes. Tresponene legges med 2/3 omlegg og forskjøvet en halv bredde. Den festes kun med en spiker, men slik at spikringen av neste rekke også vil gå igjennom underliggende spon, slik at forskyvning unngås. Det kan være fristende å bruke spikerpistol, men dette anbefaler ikke Elsrud fordi sponen da sprekker lettere og nøyaktigheten blir ikke like presis. På tak må hellingen være minimum 22 grader. Undertaket

aktuelt igjen

kan være av panel, fuktbestandig sponplate eller kryssfiner. Sponen legges rett på taket uten lekter, bare med et papplag imellom.

Varer lenge

Seinvokst furu med stor malmandel er et meget holdbart materiale. Det krever intet vedlikehold. Sponen vil endre farge med årene og få mørkere valører enn den trehvite fargen den har som ny. Fordi sponen endrer farge ulikt, vil det etterhvert oppstå et uregelmessig mønster som gir liv til veggflaten. Ønskes en bestemt farge, kan tresponen beises i ønsket farge.

I Rena leir er det benyttet ubehandlet spon. Fra entreprenørene Skanska og Martin Bakkens side er det gitt en garanti på 60 år. Eilo Tre A/S gir ingen slike garantier, men Elsrud bekrefter at materialet har en lang holdbarhet selv uten impregnering. Til Aukrustsenteret ble det levert impregnert trespon. Impregneringen gjør treverket tørrerer og sprøere, slik at det har lettere for å sprekke. Skulle det skje, er det ikke noe problem å bytte ut enkeltspen. Impregnering anbefales ikke der takvannet samles i sistene.

Lerk er et annet materiale som i begrenset grad også benyttes til trespon. Dette treslaget utvikler over tid en annen farge enn furusponen.

Variert bruk

Selv om hovedbruksområdet for trespon er utvendig tak og vegger, så mener Elsrud at det også kan brukes for eksempel ved inngangspartier, i hotellresepsjoner og andre steder der det er ønskelig med en særpreget stil. Selv

om tresponen som standard leveres kuttet av i rett vinkel, så kan den meget vel utformes på flere ulike måter. I Rena Leir er enden av sponen skrånende, noe som gir veggflatene et helt spesielt mønster. Den kan også kuttet på andre måter eller leveres med profilerte kanter.

Ved leggingen av sponen på vegg eller tak, kan den dessuten legges med ulike mønstre, og her er det bare fantasien som setter grenser. Slik legging er svært utbredt nedover i Europa.

Elsrud er opptatt av bygningers utseende og mener at mange gamle tømmerhus som i dag er tekket med bølgeblekkplater på taket, med fordel kan tekkes med spon. I slike tilfeller kan tresponen legges rett på bølgeblekket kun med lekter mellom, en metode som ifølge Elsrud er anbefalt av Byggforsk.

I det små

Eilo Tre A/S er en liten bedrift med tre ansatte og med to personer som engasjeres for montering av tresponen ved behov. Hovedproduktet er trespon, men for å ha flere ben å stå på, holdes kurs i lafting. Trevirke tas imot for saging av tømmer med ukurrante dimensjoner, og bedriften tar på seg diverse pakkevirk-somhet. De romslige lokalene på 21

Trespon brukt på et inngangsparti til mannskapsforlegningen i Rena leir. Selv med et enkelt skrånende i enden får veggflaten et livfullt mønster.

mål tomt inntil E16 i den tidligere Spiralex dørfabrikk, leies også delvis ut til skipsgulfvproduksjon.

Elling Elsrud har hatt et godt samarbeid med det lokale arbeidskontoret i Hønefoss ved ansettelse av folk. Her har tidligere langtidsledige fått en ny mulighet, og Elsrud er svært godt fornøyd med de han har ansatt.

Og hvis du lurer på hvor det blir av det trevirket som sorteres bort på grunn av høye kvalitetskrav, så går de i flisekutteren og lagres i en silo for bruk til oppvarming av lokalene vinterstid. Slik spares store summer på et beskjedent budsjett.

En profesjonell trelastpartner

Vi leverer alt over grunnmur.

Eventyrgulv i heltre furu er vår spesialitet

Leverer daglig i Oslo, Akershus og Østfold

Tlf: 69 89 89 00

Fax: 69 89 89 99

ArneTre®

Rune Fjellstad ved sagen som kløyver panelbordet på langs til to tresponlengder. Panelbordet klemmes fast til de to sugekopene på styrestykket med hydraulisk kraft, slik at arbeidet også er mulig å utføre selv for en ryggskadet Fjellstad.